

ЛІТЕРАТУРА

1. Витвицький В. Михайло Гайворонський: Життя і творчість ; [ред. Є. Дзюпина, Ю. Ясіновський] / В. Витвицький. – Львів, 2001. – 171 с.
2. Витвицький В. Перша симфонія Р. Придаткевича / В. Витвицький // Музикознавчі праці. Публіцистика. – Львів, 2003. – С. 158–162.
3. Витвицький В. Симфонічний концерт у Дітройті / В. Витвицький // Свобода. – 1953. – 10 лют., ч. 39.
4. Калениченко А. Академічна інструментальна музика української діаспори у першому наближенні (жанровий аспект) / А. Калениченко // Музична україністика: сучасний вимір: Зб. наук. статей пам'яті композитора й музикознавця, доктора мистецтвознавства, професора А. Мухи / [ред.-упорядник О. Кушнірук]. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2009. – Вип. 3. – С. 162–171.
5. Лагодинська-Залеська Г. Андрій Гнатишин / Г. Лагодинська-Залеська // Овид (Чикаго). – 1959. – Ч. 6 (104). – С. 30.
6. Муха А. Композитори України та української діаспори. Довідник / Антон Муха. – Київ : Музична Україна, 2004. – 352 с.
7. Недзвецький М. Визначний творець музики // Нові дні. – 1961. – вересень. Цит. за : Лисенко І. Трагедія талановитого композитора (Василь Шуть) // Лисенко І. Музики сонячні дзвони. Статті, рецензії, спогади / І. Лисенко. – К. : Рада, 2004. – С. 308.
8. Ольховський Ю. Про батька / Ю. Ольховський // Ольховський А. Нарис історії української музики / – К. : Муз. Україна, 2003. – С. 23–29.
9. Павлишин С. Композитор Мар'ян Кузан / С. Павлишин. – Львів : Навчально-виробничі майстерні Львівського поліграфічного технікуму, 1993. – 135 с.
10. Павлишин С. Перша українська композиторка Стефанія Туркевич-Лісовська-Лукіянович / С. Павлишин. – Л. : Бак, 2004. – 177 с.
11. Підківка О. Після довгих років забуття / О. Підківка. – Дрогобич : Посвіт, 2008. – 266 с.
12. Процидін О. Антін Рудницький. Нарис про життя і творчість / О. Процидін. Дипломна робота : Львівська державна консерваторія ім. М. Лисенка. – Львів, 1991. – 76 с.
13. Рудницький А. Українська музика / А. Рудницький. – Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1963. – 406 с.
14. Рудницький А. Український симфонічний концерт в Дітройті / Антін Рудницький // Свобода. – 1960. – 20 жовт., ч. 202.
15. Терещенко А. Роман Сімович / Алла Терещенко. – К. : Музична Україна, 1973. – 97 с.

УДК 78.452

ВАН Ї

**УКРАЇНСЬКІ МАЙСТРИ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В КИТАЇ
(ПРО НЕЗАБУТНІ ГАСТРОЛІ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО СПІВАКА
БОРИСА ГМИРІ)**

На основі відгуків сучасників у китайській пресі та особистих щоденників Бориса Гмирі у статті досліджено гастролі співака в Китаї на межі 1956–1957 рр. Розглянуто творчу програму перебування співака у різних містах Китаю, проаналізовано репертуар концертів, теми майстер-класів, відгуки китайських педагогів у пресі.

Ключові слова: гастролі, співак, вокальне мистецтво, репертуар, творчі зв'язки.

**УКРАИНСКИЕ МАСТЕРА ВОКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В КИТАЕ
(О НЕЗАБЫВАЕМЫХ ГАСТРОЛЯХ ВЫДАЮЩЕГОСЯ УКРАИНСКОГО ПЕВЦА
БОРИСА ГМЫРИ)**

На основании отзывов современников в китайской прессе и личных дневников Бориса Гмыри в статье исследованы гастроли певца в Китае на рубеже 1956–1957 годов. Рассмотрена творческая программа пребывания певца в разных городах Китая, проанализирован репертуар концертов, темы мастер-классов, отзывы китайских педагогов в прессе.

Ключевые слова: *гастроли, певец, вокальное искусство, репертуар, творческие связи.*

**UKRAINIAN MASTERS OF THE VOCAL ART IN CHINA
(ABOUT NON FORGETTABLE TOURS OF THE FAMOUS UKRAINIAN SINGER
BORYS GMYRYA)**

During the years of Ukrainian independence and after friendly diplomatic relations between Ukraine and China installation in 1992, it was started a very active cooperation between these two countries in the area of education and culture, the attention from China was increased to the Ukrainian history, its centuries cultural values, the interest of Chinese people has increased to the Ukrainian art and Ukrainian music apart. Ukraine today has become recognizable in China. Chinese people are singing Ukrainian folk songs and know the famous Ukrainian poet Taras Shevchenko.

Notwithstanding the big attention to the Ukrainian art for the last time it must be fixed that the interest to the Ukrainian music in China has appeared much earlier: on the beginning of 1920's Chinese melomaniacs with the great satisfaction were listening to the singing of famous Ukrainian singer Lyubov Lypkovska, instrumental and vocal compositions of Ukrainian composers performing by numeral artistic Ukrainian migrants to China in the first half of XX century.

The most brightful impression on the vocal art fans among Chinese people became the meeting with art of famous Ukrainian singer Borys Gmyrya, who gave the touring concert from 14th of December 1956 till 13 January 1957 in Shanghai, Tyantsyn and Peking.

Borys Gmyrya is one of the most famous Ukrainian opera and chamber singers (base), one of the most important representatives of Ukrainian vocal school, who actively integrated Ukrainian vocal culture to the world music. Today his name adorning the list of the most famous vocalists of the world.

Borys Gmyrya is well known who is being remembered in Chinese Republic, notwithstanding the fact he was in China only once among 1956–1957.

It was his single tour to the China, and as it was appeared – very saturated and contentable. During the only month of the presence in China, the singer managed to give several solo concerts in different towns impressing the audience by its master performing, taking part in some press-conferences. Made some master classes for Chinese singers, vocal faculties students and teachers of the high musical institutes.

To the program of the concert it was added some compositions of Shubert, Rakhmaninov, Musorgsky, Dargomygsky, Lysenko and other Ukrainian folk songs.

Chinese newspapers widely described these events, about performs of the singer it was a lot of reviews by Chinese pedagogues, noting that the singer has not only the master voice but also the great facial and fantastic ability to use the motions and he is the unsurpassed lector and master to create its own concert programs, which must become the separate knowledge.

B.Gmyrya was one of the first Ukrainian singer, which made a fundament to stabilize the Ukrainian Chinese cultural relations. The result of the famous singer touring has become the foundation of the base to the long term cooperation between Ukraine and China in culture.

Key words: *tour, singer, vocal art, repertoire, creative connection.*

Китайська Народна Республіка стала однією з перших держав, що 27 грудня 1991 р. визнали незалежність України. Дипломатичні стосунки між Україною та Китаєм були встановлені 4 січня 1992 р., а в березні 1993 р. в Україні було відкрите Посольство Китайської Народної Республіки.

Від цього часу дружні взаємини між Україною та Китаєм почали значно поглиблюватися, активізувалася увага до історії України, її зовнішньої політики, історії багатомісячних культурних, суспільних та політичних взаємин між цими двома державами, які були дуже активними і плідними ще від кінця XIX століття. На сучасному етапі співпраця між Україною та Китаєм відбувається у сферах енергетики, агропромисловості, фінансів, освіти та культури з урахуванням стратегічного партнерства і взаємної вигідності спільних проєктів.

Упродовж двох останніх десятиліть особливо зросла цікавість китайського народу до українського мистецтва і української музики зокрема. Вже в 2000 р. в інтерв'ю газеті «Слово» посол Китайської Народної Республіки в Україні Чжан Сіюнь відзначив, що «Україна сьогодні є дуже пізнаваною в Китаї. Китайські мешканці співають українські народні пісні і добре знають поезію видатного українського поета Тараса Шевченка. Китайське телебачення має велике бажання увійти до ефіру українського телебачення» [6]. У своєму виступі Чжан Сіюнь також виступив з пропозицією посилити культурну співпрацю України та Китаю і відзначив, що не згоден з думкою про те, що співпраця двох держав може залежати від майбутнього підписання Україною Угоди з Європейським Союзом.

Яскравим свідомством уваги Китаю до української музики стала презентація в 2010 році «Збірки українських пісень», яка відбулася в ресторані «Київська Русь» у Пекіні. Ця збірка стала першим в історії Китаю виданням нотного тексту української національної музики. Її поява свідчить про великий внесок у розвиток дружби і поглиблення уваги до культурної спадщини між китайським та українським народами.

Збірка стала результатом тривалої спільної праці китайського музикознавця Сюе Фаня, українського художнього ансамблю «Київська Русь» і видавництва Міжнародного радіо Китаю. Її укладання та видання привернуло увагу найширшого суспільства і Китаю, і України. Збірку розпочинає передмова, яку уклали голова Китайського товариства дружби із зарубіжними країнами пан Чен Хаосу і посол України в КНР пан Юрій Костенко. Під час презентації цього важливого видання учасники ансамблю «Київська Русь» і пекінський чоловічий хор «Шуайге» по черзі співали пісні зі збірки китайською та українською мовами.

24 серпня 2013 р. у м. Шанхай було відкрито перший Український культурний центр, метою якого стало задоволення культурних та естетичних зацікавлень громадян України та Китаю і сприяння співпраці між ними. Український культурний центр (площа якого складає 960 квадратних метрів) для української громади міста був виділений безкоштовно і став місцем, де китайці можуть знайомитися з українською піснею, фольклором, почути українську поезію. Під час відкриття центру відбулися виставка з творів українського скульптора Василя Салиги, презентація книги відомого китайського художника Чжен Жен Гана «Листи любові до України», звучали пісні вокального ансамблю з України з м. Львова «LaVIVO» і китайського співака Чжоу Шена. Український культурний центр в Шанхаї став важливим місцем знайомства китайців з Україною.

Не дивлячись на посилену увагу до українського мистецтва за останній час, слід відзначити, що цікавість до української музики в Китаї проявилася значно раніше: ще наприкінці 1920-х років китайські меломани з великим захопленням слухали спів знаменитої української співачки Любові Липковської, яка неодноразово приїздила до Харбіна, інструментальні та вокальні твори українських композиторів у виконанні численних мистецьких українських переселенців до Китаю в першій половині XX ст.

Особливо яскравим і сильним враженням серед китайців стало знайомство з творчістю видатного українського співака Бориса Гмирі, який виступав з гастрольними концертами з 14 грудня 1956 р. по 13 січня 1957 р. у містах Шанхай, Кантон, Тяньцзинь і Пекін.

Аналіз інформаційних джерел показує, що в українському музикознавстві серед напрацьованих з цієї теми є опубліковані матеріали під редакцією сестри видатного співака Ганни Принц, особисті щоденники Б. Гмирі (Харків, 2010). Істотним доповненням в запропонованій статті стало використання відгуків китайських педагогів з вокалу у китайських періодичних джерелах – в газетах «Чифанжибао» і «Жемінжибао».

Мета статті – описати незабутній візит видатного українського співака до Китаю, з якого розпочалося близьке знайомство китайської аудиторії з творчістю українських майстрів вокального мистецтва.

Борис Гмиря (1903, м. Лебедин Сумської області – 1969, Київ) є одним з найвідоміших українських оперних і камерних співаків (бас), один з найважливіших представників української вокальної школи, який в середині ХХ століття активно інтегрував українську музичну культуру у світову музику.

Сьогодні його ім'я прикрашає перелік найбільших вокалістів світу. Про це свідчать і віднесення ще за життя співака (у 1962 р.) його імені до одної з найпрестижніших Міжнародних енциклопедій «Хто є хто», включення творів з його репертуару до світових каталогів, астрономічна кількість (сім мільярдів) випусків радянською фірмою «Мелодія» платівок з записами унікального голосу співака. У 1980-х роках «Мелодія» спільно з французькою фірмою випустила серію грамплатівок під рубрикою «З скарбниці світового виконавського мистецтва», в якій Україну представляв лише Борис Гмиря. У 2007 р. ЮНЕСКО оголосило голос Бориса Гмирі феноменом, який належить до усієї світової культури.

Унікальний голос Бориса Гмирі було відзначено ще в роки його навчання у Харківському інженерно-будівельному інституті, звідки він вступив на навчання до Харківської консерваторії у клас П. Голубєва, учня знаменитого педагога Федеріко Бугамеллі.

Під час навчання у Харківській консерваторії Б. Гмиря працював солістом Харківського оперного театру, а після закінчення навчання у 1939 році його було запрошено на роботу до Київського оперного театру.

У цьому ж році Б. Гмиря став переможцем на Всесоюзному конкурсі вокалістів у Москві, став лауреатом II премії (першу премію не було присуджено) і отримав запрошення на роботу відразу від трьох оперних театрів – Большого у Москві, Ленінградського та Мінського оперних театрів. Співак відмовився полишати рідну Україну і залишився у Києві. В майбутньому в гастрольних концертах у себе на Батьківщині та за кордоном співак включав до програми своїх виступів обов'язкове виконання українських пісень, чим підкреслював своє національне походження і безмежну любов до України. «Інтегруючи українську музичну культуру у світовий контекст з надзвичайною силою, він зробив це, проживаючи і працюючи у себе на батьківщині, а не в чужих країнах» [5, с. 1].

«Голосом Гмирі Україна розмовляє з Богом», – так про великого оперного співака писали критики [1, с. 132]. Розуміючи, якими важливими у вихованні є духовність і дотичність до прекрасного, співак намагався донести до слухачів найвищі зразки світової класичної музики. Неймовірна працездатність, аналітичний розум, природні дані (діапазон голосу співака від баса до тенора, гнучкість і пластичність голосу) надали йому можливість бути близьким та доступним мільйонам слухачів.

Борис Гмиря, володіючи голосом широкого діапазону, оксамитовим тембром, багато виступав і як камерний співак. У виконанні пісень та романсів українських, російських та єврейських композиторів від завжди демонстрував дивовижну ясність, лаконічність, мініатюрність виконання, стриману внутрішню силу, емоційну виразовість і тонку інтерпретацію творів камерної вокальної музики.

Глибоке психологічне розкриття музичних сценічних образів співак представив у виконанні великої кількості провідних оперних партій: Гремїна в опері «Свгеній Онегін» і Томського у «Піковій дамі» П. Чайковського, Івана Сусанїна в опері «Іван Сусанін» та Руслана в опері «Руслан і Людмила» М. Глінки, Бориса Годунова в опері «Борис Годунов»

М. Мусоргського, Мельника в «Русалці» О. Даргомижського, Сальєрі в опері «Моцарт і Сальєрі» М. Римського-Корсакова, Мефистофеля в «Фаусті» Ш. Гуно, Тараса Бульби в опері «Тарас Бульба» М. Лисенка, Фрола в опері «В бурю» Т. Хреннікова.

Бориса Гмирю добре знають і пам'ятають в Китайській Народній Республіці, хоча співак був у Китаї лише один раз на межі 1956–1957 років. Це була його єдина гастрольна подорож до Китаю, яка виявилася надзвичайно насиченою і змістовною. Протягом лише одного місяця перебування у Китаї співак зумів у декількох містах дати ряд великих сольних концертів, захоплюючи своєю майстерністю китайських слухачів, взяв участь у прес-конференціях, провів три лекції і дав майстер-класи для китайських співаків, студентів вокальних факультетів та викладачів вищих музичних навчальних закладів.

Заняття з педагогами і співаками у Шанхаї та Кантоні 27–29 грудня 1956 р. та 9 січня 1957 р. у м. Тяньцзині залишили відчуття нечуваного творчого піднесення і захоплення [1, с. 132]. Його лекція «Російська вокальна школа і творчі принципи Бориса Гмирі», проведена у Пекіні, викликала величезну цікавість і бажання вивчати методику співу у великого майстра. В аудиторії, що складалася з викладачів та студентів Пекінської, Шанхайської і Тяньцзинської консерваторій, зібралось понад триста осіб. Захоплююча лекція співака перейшла у невимушену бесіду про принципи його творчого методу.

Перший сольний концерт Б. Гмирі відбувся в Пекіні у приміщенні Клубу пекінських робітників. В залі на 1400 місць співака приймали особливо тепло. У листі від 21 грудня 1956 року до свого викладача, професора П. Голубева Гмиря писав так: «... Перший концерт (сольний) заспівав у Пекіні 18. XII. Цей концерт став першим сольним і у всьому Китаї, оскільки до цього часу тут виступали лише ансамблі і театр Станіславського. Концерт відбувся з великим успіхом, розумінням і відчуттям почуттів, закладених в творах... Завтра даю концерт у Шанхаї. Квитки, так само як і у Пекіні, були розпроданими за дві години. Тут, виявляється, мене теж знають з грамплатівок» [1, с. 531–532].

Бажаючи відвідати концерти славетного українського співака виявилось дуже багато. Сольні концерти Гмирі відбулися в Шанхаї, Кантоні (в залах на 1200 місць) і у Тяньцзині (на 1500 місць) з великим успіхом. Китайські газети широко висвітлювали ці події: «Слухати цей голос – неймовірна душевна і розумова насолода. Співак володіє не лише божественним голосом, але й бездоганною мімікою і фантастичним вмінням користуватися жестами. Борис Гмиря є неперевершеним майстром укладання власних концертних програм, що повинно стати предметом окремого вивчення: у них – і ніжна лірика, і героїзм, і їдка сатира» [3, с. 1].

Після відвідання концерту Б. Гмирі професор вокалу Пекінської консерваторії Ін-Са-Пен писав: «Все заспіване Борисом Гмирею є ідеальним! Його спів є божественним. Земні співаки так співати не можуть. Він знає життя і володіє секретом, як відобразити його світлі й темні сторони і доносити їх за посередництвом співу до сердець і розуму людей. Ми не знаємо російської мови, але його виконання є дивовижно видимим. Він дуже точно передавав нам голосом суть творів. Але найдивнішим є те, що володіючи таким фантастичним голосом і неперевершеною виконавською майстерністю, Гмиря постійно знаходиться в пошуках ще кращого, більш досконалого, адже межі досконалості немає» [2, с. 2].

До програми концертів були включені твори Р. Шуберта, С. Рахманінова, М. Мусоргського, О. Даргомижського, М. Лисенка і традиційно – українські народні пісні. Мелодичність і наспівність українських пісень підкорили слухачів. «Під звуки безупинних аплодисментів співак понад програму виконав декілька українських народних пісень. Найвища виконавська майстерність Б. Гмирі дозволила йому проникливо розкрити думки і почуття, закладені в творах, різними прийомами відтворити тонкі нюанси кожного з них, полонивши серця слухачів з перших звуків... Він – великий володар мистецтва співу» [4].

Про концерти Б. Гмирі писав професор вокалу, декан вокального факультету Тяньцзинської консерваторії Ю І Суен: «Ви, Борисе Романовичу, приїхали до Китаю і дали нам ряд чудових концертів. Цього ми ніколи не забудемо. Це не просто концерти – це величезна педагогічна допомога для наших вокалістів, які розглядають вашу майстерність як предмет глибокого аналізу та вивчення. Ви полонили серця китайських слухачів. Заволодіти серцем і увагою кожного слухача надзвичайно складно. Коли Ви раділи, й вони раділи. Ваша скорбота і

сум викликали у них сльози. На Ваших концертах слухачі почували себе щасливими. Ви так захоплююче й проникливо співали свої рідні українські пісні, що ми відчули прекрасну душу українського народу» [6].

Борис Гмыря був винятковим співаком і великим патріотом своєї країни, гордістю України і всього світу. Він був одним з перших українських співаків, хто зміцнював культурні зв'язки між українським та китайським народами. Результатом гастролей славетного співака стало закладення міцного фундаменту для розвитку довготривалої співпраці між Україною та Китаєм в галузі культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борис Гмыря. Дневники. 1936–1969 / [вступ. ст., сост. и прим. Принц А.]. – Харьков : Фолио, 2010. – 877 с.
2. Ин Са Пен. После концерта Бориса Гмыри / Ин Са Пен // Пекинжибао. – 1956. – 20 декабря. – 6 с.
3. Ли Ци Шу. Прекрасный сольный концерт Бориса Гмыри / Ли Ци Шу // Чифанжибао. – 1956. – 26 декабря. – 4 с.
4. Лю Си Ан. Концерт Бориса Гмыри / Лю Си Ан // Женьминжибао. – 1956. – 20 декабря. – 12 с.
5. Принц А. Цимбалистая Н. Борис Романович Гмыря (1903 – 1969) бас-кантанте. Первый международный конкурс вокалистов имени Бориса Гмыри / Анна Принц. – Киев, 2004. – 16 с.
6. Сіюнь Ч. Співробітництво України та Китаю не залежить від підписання Києвом Угоди з ЄС [Електронний ресурс] / Чжан Сіюнь // Слово. – Режим доступу: <http://gazetaslovo.at.ua/>
7. Ю И Суэн. Цвет вокального искусства XX столетия / Ю И Суэн // Тяньцзиньжибао. – 1957. – 9 января.

УДК 78.452; 78.76

СУН ЯНЬИНЬ

ЗДОБУТКИ КИТАЙСЬКИХ СПІВАКІВ У МІЖНАРОДНОМУ КОНКУРСІ ОПЕРНИХ СПІВАКІВ ВВС В КАРДИФФІ «КАРДИФФСЬКІ ГОЛОСИ» АБО «СПІВАК СВІТУ»

У статті досліджено участь та перемоги китайських співаків в одному з найпрестижніших змагань європейського рівня – у Міжнародному конкурсі оперних співаків ВВС в місті Кардіффі (Уельс, Великобританія). Розглянуто репертуар та охарактеризовано значення перемог співаків з Китаю у розвитку китайської національної вокальної школи та її місці у світовій музичній культурі.

Ключові слова: конкурс, співаки, вокальне мистецтво, репертуар.

СУН ЯНЬИНЬ

ДОСТИЖЕНИЯ КИТАЙСКИХ ПЕВЦОВ В МЕЖДУНАРОДНОМ КОНКУРСЕ ОПЕРНЫХ ПЕВЦОВ ВВС В КАРДИФФЕ «КАРДИФФСКИЕ ГОЛОСА» ИЛИ «ПЕВЕЦ МИРА»

В статье исследованы участие и победы китайских певцов в одном из самых престижных соревнований европейского уровня – в Международном конкурсе оперных певцов ВВС в городе Кардиффе (Уэльс, Великобритания). Рассмотрен репертуар и охарактеризовано